

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/190137,84-rocznica-wybuchu-ii-wojny-swiatewej-i-szarzy-18-Pulku-Ulanow-Pomorskich-z-109.html>
17.05.2024, 18:35

84. rocznica wybuchu II wojny światowej i szarży 18. Pułku Ułanów Pomorskich z 1.09.1939 r. - Nowa Cerkiew, 3 września 2023

3 września 2023 roku odbyły się uroczystości patriotyczne i widowisko upamiętniające sławną szarżę 18 Pułku Ułanów Pomorskich pod Krojantami.

84. rocznica wybuchu II wojny światowej i szarży 18. Pułku Ułanów Pomorskich z 1.09.1939 r. – Nowa Cerkiew, 3 września 2023. Fot: Mikołaj Bujak (IPN)

84. rocznica wybuchu II wojny światowej i szarży 18. Pułku Ułanów Pomorskich z 1.09.1939 r. – Nowa Cerkiew, 3 września 2023. Fot: Mikołaj Bujak (IPN)

84. rocznica wybuchu II wojny światowej i szarży 18. Pułku Ułanów Pomorskich z 1.09.1939 r. – Nowa Cerkiew, 3 września 2023. Fot: Mikołaj Bujak (IPN)

Dr Karol Nawrocki podczas obchodów 84. rocznicy wybuchu II wojny światowej i szarży 18. Pułku Ułanów Pomorskich z 1.09.1939 r. – Nowa Cerkiew, 3 września 2023. Fot: Mikołaj

Bujak (IPN)

84. rocznica wybuchu II wojny światowej i szarży 18. Pułku Ułanów Pomorskich z 1.09.1939 r. – Nowa Cerkiew, 3 września 2023. Fot: Mikołaj Bujak (IPN)

84. rocznica wybuchu II wojny światowej i szarży 18. Pułku Ułanów Pomorskich z 1.09.1939 r. – Nowa Cerkiew, 3 września 2023. Fot: Mikołaj Bujak (IPN)

84. rocznica wybuchu II wojny światowej i szarży 18. Pułku Ułanów Pomorskich z 1.09.1939 r. – Nowa Cerkiew, 3 września 2023. Fot: Mikołaj Bujak (IPN)

84. rocznica wybuchu II wojny światowej i szarży 18. Pułku Ułanów Pomorskich z 1.09.1939 r. – Nowa Cerkiew, 3 września 2023. Fot: Mikołaj Bujak (IPN)

84. rocznica wybuchu II wojny światowej i szarży 18. Pułku Ułanów Pomorskich z 1.09.1939 r. – Nowa Cerkiew, 3 września 2023. Fot: Mikołaj Bujak (IPN)

84. rocznica wybuchu II wojny światowej i szarży 18. Pułku Ułanów Pomorskich z 1.09.1939 r. – Nowa Cerkiew, 3 września 2023. Fot: Mikołaj Bujak (IPN)

84. rocznica wybuchu II wojny światowej i szarży 18. Pułku Ułanów Pomorskich z 1.09.1939 r. – Nowa Cerkiew, 3 września 2023. Fot: Mikołaj Bujak (IPN)

84. rocznica wybuchu II wojny światowej i szarży 18. Pułku Ułanów Pomorskich z 1.09.1939 r. – Nowa Cerkiew, 3 września 2023. Fot: Mikołaj Bujak (IPN)

84. rocznica wybuchu II wojny światowej i szarży 18. Pułku Ułanów Pomorskich z 1.09.1939 r. – Nowa Cerkiew, 3 września 2023. Fot: Mikołaj Bujak (IPN)

84. rocznica wybuchu II wojny światowej i szarży 18. Pułku Ułanów Pomorskich z 1.09.1939 r. – Nowa Cerkiew, 3 września 2023. Fot: Mikołaj Bujak (IPN)

84. rocznica wybuchu II wojny światowej i szarży 18. Pułku Ułanów Pomorskich z 1.09.1939 r. – Nowa Cerkiew, 3 września 2023. Fot: Mikołaj Bujak (IPN)

84. rocznica wybuchu II wojny światowej i szarży 18. Pułku Ułanów Pomorskich z 1.09.1939 r. – Nowa Cerkiew, 3 września 2023. Fot: Mikołaj Bujak (IPN)

84. rocznica wybuchu II wojny światowej i szarży 18. Pułku Ułanów Pomorskich z 1.09.1939 r. – Nowa Cerkiew, 3 września 2023. Fot: Mikołaj Bujak (IPN)

Wydarzenie rozpoczęło się od wprowadzenia warty honorowej i pocztów sztandarowych oraz odegrania hymnów państwowego i ułańskiego.

„Bądźcie bez litości, bądźcie brutalni, zniszczenie Polski jest waszym pierwszym i głównym zadaniem” tym cytatem z przemówienia Adolfa Hitlera z 22 sierpnia 1939 roku, zaczął swoje wystąpienie prezes IPN dr Karol Nawrocki.

Niemiecka machina wojenna zbudowana wbrew wszelkim traktatom międzywojennego świata ruszyła na Polskę, a na ziemiach Rzeczypospolitej Niemców spotkała heroiczna postawa polskiego żołnierza. Ta postawa rozciąga się od pierwszej bitwy o Westerplatte do ostatniej bitwy pod Kockiem z 5 października roku 1939.

Zaznaczył też, jak ważnym wydarzeniem w tych dniach była szarża pod Krojantami.

Dwaj główni aktorzy tej szarży, i ten sztabowy, i ten bohater pola bitwy, mieli głębokie doświadczenie służby wolnej, niepodległej w Rzeczypospolitej. Przeszli długą drogę legionową od Oleandrów do Kostiuchnówki, bijąc się o Polską niepodległość. Bili bolszewików w roku 1920, służyli II Rzeczypospolitej i polegli we wrześniu 1939 roku. Pułkownik Kazimierz Mastalerz podczas szarży pod Krojantami, a generał Stanisław Grzmot-Skotnicki 19 dni później, w czasie bitwy nad Bzurą. Tak pięknie oddaje ich przyjaźń i ich służbę w Polsce rozkaz Grzmota-Skotnickiego do pułkownika Mastalerza, który napisał „pomni naszej legionowej przeszłości, musisz za wszelką cenę powstrzymać ruch Niemców”. Pułkownik Mastalerz ze swoimi ułanami zrobił, więc wszystko, żeby powstrzymać Niemców, wprowadzając Krojanty do katalogu narodowej pamięci. Stając w obronie Rzeczypospolitej, ginąc w obronie Rzeczypospolitej.

Głos zabrał również wojewoda pomorski Dariusz Drelich

Kiedy żołnierze na Westerplatte bronili się przed atakiem kilku tysięcy żołnierzy niemieckich atakowani z wody, z lądu i z powietrza, tutaj, pod Krojantami, pułkownik Mastalerz, wydał rozkaz swoim ułanom do ataku, podniósł szable i uderzyli. My jesteśmy tutaj po to, żeby oddać hołd bohaterom września. Żołnierzom, którzy w 1920 roku bronili Rzeczypospolitej przed napaścią ze wschodu, a później, po tak niewielu latach, bronili młodego państwa, które nie miało czasu przygotować się do obrony przed tak potężnym i silnym przeciwnikiem jak Niemcy. Ale tutaj żołnierze mieli Polskę w sercu i byli gotowi oddać to, co mieli najcenniejsze, czyli życie, i wielu poległo, walcząc nie tylko o to, żeby zatrzymać Niemców, ale żeby ochronić też swoich braci, swoich kolegów, którzy musieli wykonać manewr chroniący przed okrążeniem.

Następnie odbył się apel poległych, po którym oddano salwę honorową i złożono wieńce i kwiaty przy pomniku. Po polowej mszy świętej zgromadzeni udali się na miejsce słynnej szarży sprzed 84 lat, gdzie mogli uczestniczyć w inscenizacji historycznej boju z udziałem polskich ułanów.

W dniu 1 września 1939 roku, 18. Pułk Ułanów Pomorskich pod dowództwem płk. Kazimierza Mastalerza wziął udział w działaniach bojowych w ramach Pomorskiej Brygady Kawalerii, dowodzonej przez gen. Stanisława Grzmota-Skotnickiego. Ich głównym zadaniem było osłanianie południowego skrzydła obrony Chojnic i powstrzymywanie sił niemieckich napierających w kierunku Moszczenicy-Lichnowych-Gronowa-Sternowa-Rytla. Mimo przewagi przeciwnika, ułani zdołali powstrzymać napór 76. Pułku Piechoty Zmotoryzowanej, wchodzącej w skład 20. Zmotoryzowanej Dywizji Piechoty pod dowództwem gen. por. Mauritz von Wiktorina.

Pod koniec dnia doszło do słynnej szarży ułańskiej pod Krojantami. Płk. Mastalerz otrzymał rozkaz wykonania kontruderzenia na Niemców, a następnie wycofania się za Brdę. Na drodze natknęli się jednak na nieprzygotowany do walki batalion niemieckiej piechoty. Rozpoczęła się szarża, w wyniku której Niemcy zaczęli uciekać, lecz niespodziewanie z lewej strony ukazały się ukryte samochody pancerne, które otworzyły ogień z ciężkich karabinów maszynowych. W wyniku ataku zginęli płk. Mastalerz i ppor. Tadeusz Milicki, a ppor. Antoni Unrug został ciężko ranny.

Mimo niepowodzenia szarży, 18. Pułk wykonał swoje zadanie, powstrzymując niemiecką ofensywę i tym samym wywołując zamieszanie w szeregach wojsk niemieckich, co przyznał później w swoich wspomnieniach Heinz Guderian, dowódca XIX Korpusu.

2 września, gen. Grzmot-Skotnicki odznaczył 18. Pułk Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari. Niestety, w kolejnych dniach, podczas niemieckiego bombardowania w rejonie Drzycimia, oddziały polskie poniosły duże straty, a 3 września zostały okrążone przez niemieckie dywizje piechoty. 4 września większość ułanów dostała się do niewoli. Ci, którzy przeżyli, brali udział w dalszych walkach, jednak 18. Pułk Ułanów Pomorskich przestał istnieć jako jednostka.

Przeczytaj więcej

- [Stanisław Grzmot-Skotnicki \(1894-1939\)](#)
- [Ekshumacje żołnierzy i policjantów poległych w 1939 roku](#)